

GORANSKA GLAZBA DANAS

**MIROSLAVA
HADŽIHUSEJNOVIĆ-VALAŠEK**
Baburičina 30
10020 Zagreb

UDK: 78(497.5-3 Gorski kotar)
Kategorija: Izvorni znanstveni članak
Primljeno: 15.11.2004.
Prihvaćeno: 15.12.2004.

Članak je detaljan pregled višekratnih terenskih istraživanja i snimanja Hrvatskog radija i televizije u Gorskom kotaru, koji je do 2000. godine bio nedovoljno zastupljen u medijima. Sintetiziraju se rezultati terenskog rada: snimljena građa, glazbeni život, analiziraju se sve vrste glazbe i glazbovanja u svakodnevnom životu i upućuje se na poticajne djelatnosti istraživača na kulturne aktivnosti u Gorskom kotaru.

Ključne riječi: Gorski kotar / Hrvatski radio / goranska glazba

"Na ovom ste području sublimirali najrazličitije glazbene sadržaje i pretvorili ih u vašu originalnu glazbu i to je sada prava vaša glazba. Glazbeno, vi ste mala Europa, mali svijet i to treba cijiniti."¹

PITANJA KOJA SU TRAZILA ODGOVOR

Prema dokumentaciji Hrvatskog radija (u daljnjem tekstu HR) fonoteka čuva (uz snimke iz različitih dijelova svijeta) preko 30.000 snimaka folklorne glazbe iz Hrvatske † † od obrada i amaterskih izvedbi do tzv. izvorne folklorne glazbe, koja je podijeljena prema regijama. Sve regije nisu jednako zastupljene jer terenski rad ovisi o urednicima, njihovu porijeklu, afinitetima, ali ipak ponajviše ovisi o terenu: o očuvanosti tradicijskog života u pojedinim regijama (i lokalitetima), o migracijama stanovništva iz drugih sredina, o povijesnim zbivanjima (ratu ili miru), a u novije vrijeme i o pokretačima i nositeljima

---

¹ Citat iz mog uvodnog izlaganja u povodu osnivanja udruge "Glazbeni susreti Gorskog kotara", *Novi list* 14. listopada 2002.

organiziranog njegovanja folklorne baštine (predsjednicima i voditeljima KUD-ova, ambicijama lokalnih ljubitelja baštine, poduzetniĖkom duhu, obrazovanosti, kontaktima i dr.).

S obzirom na splet povoljnih okolnosti najviše glazbenih brojeva tzv. izvorne folklorne glazbe u fonoteci HR pripada slavonskom i širem panonskom području, za razliku od npr. Korduna i Gorskog kotara, koji su do 2000. godine bili vrlo slabo ili nikako dokumentirani. Zato su ove dvije pokrajine pobudile moj istraŖivaĖki duh i te sam godine zapoĖela terenska putovanja na Kordun, a nešto kasnije u Gorski kotar.

***

Gorski kotar je bio za Uredništvo narodne glazbe HR (ĉiji sam vanjski suradnik od 1993. godine) "bijelo područje". U fonoteci su se ŉuvala već preko 30 godina samo dva glazbena broja instrumentalne glazbe: valcer *Ne jokaj već* (VN 6923) i polka *Gordana* (VN 6922), koje je na heligonki (dijatonskoj harmonici) izveo Josip Poljanĉić iz Ravne Gore, a 1973. snimio tadašnji urednik Stjepan Bleha.

Kao odgovor na upit o razlogu zaobilaŖenja ovog područja u terenskom radu dobila sam uvijek isti odgovor: "Pa tamo nema ništa njihovo, oni izvode samo slovensku glazbu." Potvrdu za takvo mišljenje nisam ni od koga dobila, jer graĖe nije bilo, pa sam zakljuĉila da je to fraza kojom se možda Źele opravdati propusti.

Sve je to uzburkalo moju znatiŹelju i već od 1998. sam zapoĖela prve pripreme, doduše vrlo polako i paŹljivo. Prozor u Gorski kotar otvorila mi je etnologinja Beata Gotthardi-Pavlovsky na predstavljanju svog etnološkog kalendara za 1998. godinu, u kojem je obraĖeno i nekoliko tema iz Gorskog kotara.²

U meĖuvremenu sam saznala za Zagrebaĉke Gorane i posjetila ih 8. svibnja 2000. u Opatiĉkoj 10 u Gornjem gradu, gdje su se ponedjeljkom sastajali. Upoznala sam voditelje i goste i osjetila kakvu ljubav Gorani gaje prema zaviĉaju, saznala o kontaktima koji su tradicionalni, o zanimanju za stare obiĉaje, poeziju i lokalna narjeĉja koja krase gotovo sva goranska mjesta. Ipak, za moje istraŖivanje najkorisniji je bio podatak da je obitelj Robiniĉ iz Zagreba spontano i u svojoj organizaciji biljeŹila goranske plesove i glazbu.³

Put me vodio u Kulturnoumjetniĉko društvo (u daljnjem tekstu KUD) "Źeljezniĉar", gdje sam upoznala Vesnu i Marka Robiniĉ i prvi put, zahvaljujuĉi njima, doŹivjela Gorski

² Bilo je tada i doŹivlja sa terena. Zapamtila sam i anegdotu sa snimanja kresnica Źivanĉica, ĉini mi se u Lokvama. Djevojĉice bi u obilasku sela tradicionalno nosile haljine ili suknjice. MeĖutim, kako djevojĉice danas više ne nose, a niĉi nemaju haljine, morali su ih snimiti obuĉene u hlaĉe.

³ Vesna Robiniĉ je voditeljica folklorne skupine KUD-a "Źeljezniĉar" u Zagrebu, a njezin sin Marko bio je tada student Muziĉke akademije, Odsjeka za muzikologiju.

kotar uživo. Saznala sam da su još 1996., uz pomoć obiteljske prijateljice Gordane Crnković rođene Štimac i njezina oca Ivana iz Skrada, poduzeli terenska istraživanja u nekoliko mjesta Gorskog kotara: Skradu, Brodu Moravicama, Kutima, Kupjaku, Delnicama i Čabru. Snimali su glazbu i kazivanja, a snimke je Marko transkribirao i prilagodio izvedbi dječje skupine KUD-a "Željezničar". Vesna je pripremila plesove i rekonstruirala nošnje i tako je nastala koreografija *Sredo je sveta Špela*, dio programa KUD-a. Na temelju snimljenog materijala Marko je školske godine 1999./2000. izradio seminarsku radnju iz etnomuzikologije na Muzičkoj akademiji u Zagrebu pod naslovom *Prilog proučavanju folkloru Gorskog kotara*. Moje zanimanje za folklornu glazbu i planirano snimanje za HR Robinićevi su primili sa zanimanjem i kao pomoć u daljnjem radu, ustupili mi audiosnimke glazbenih brojeva s terena, videokazetu nastupa dječje skupine KUD-a "Željezničar" i kopiju Markove seminarske radnje. Radnja od 14 stranica sadrži: uvod, poglavlje o narodnoj nošnji, poglavlje o plesnim elementima, pjesmama i brojalicama (opis plesova, običaja, tekstovi plesova i brojalica), poglavlje o heligonki te notne zapise pjesama i glazbe uz plesove. "Harmonika heligonka, † piše u radnji † na kojoj se izvodi većina zapisanih plesova, izgrađena je na principu odnosa tonika † dominantna tj., prilikom razvlačenja mijeha suzvučje je dominantno dok kod stiskanja mijeha suzvučje je toničko. Tako se u četiri niza dugmadi desne ruke javljaju slijedeći tonaliteti: F † B, B † Es, Es † As i As † Des i to tako da su F, B, Es i As. Složeni po dominantnom nonakordu, a B, Es, As, i Des, po dur kvintakordu. U lijevoj ruci se nalaze dva niza dugmadi, u prvom su nizu upravo ti tonaliteti, svaki je par zastupljen sa dva dugmeta (jedno za akord, a drugo za temeljni ton), dok su u drugom nizu c † G, f † C i Ges † F. Zbog toga je većina plesova i pjesama upravo u tim tonalitetima, najčešće Es i B."

Koliko je njihov rad na dokumentiranju i scenskoj obradi pjesama i plesova iz Gorskog kotara bio otkriće u folklornom amaterizmu potvrđuje i citat iz ocjene nastupa KUD- a "Željezničar" na smotri folklornih djelatnosti u Zagrebu. Tim povodom zapisao je Ivan Ivančan ml.: "Autorica koreografije Vesna Robinić obogatila je folklornu scenu pjesmama i plesovima iz Gorskog kotara, područja koje do sada nije bilo scenski prezentirano... U svakom slučaju to je bila prava premijera... Čestitamo!" (Robinić, 1999/2000).

Od Robinića sam saznala i imena svirača i kazivača, što mi je uvelike olakšalo kontakt s terenom. Saznala sam za Ivicu Štimca (1935.) iz Skrada, koji svira sve instrumente, za Denisa Turka (1973.) iz Hriba kraj Gerova, mladog, danas najboljeg svirača na heligonki, koji će se još često spominjati u ovom radu.

Slijedio je pregled građe u Institutu za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu.

Najstarija rukopisna zbirka u IEF-u prijepis je rukopisne zbirke MH iz 1887. god. (ONŹO 82). To je zbirka *Narodne popijevke i obiĉaji Severina na Kupi* sa 71 tekstom pjevanih pjesama koje je skupila Marijana Kovaĉeviĉ.⁴

Rukopisna graĊa iz 1950. porijeklom iz Gorskog kotara nastala je u Slavoniji. Tadašnji profesor teoretskih predmeta na muziĉkoj školi u Osijeku, Stjepan Stepanov, skupio je zbirku notnih zapisa popijevaka od kolonista koji su izmeĊu 1927. i 1943. došli iz Gorskog kotara i naselili se u obliĉnjem selu Niza. *Zbirka narodnih popijevaka iz okolice Ćabra* (IEF rkp 127) sadrŹi 27 notnih zapisa s tekstovima, meĊu kojima su i pjesme i obiĉaji uz ĉuvanje mrtvaca "Vahiri".

Prema uvidu u arhivsku graĊu prvi su se iz tadašnjeg Instituta za narodnu umjetnost u Gorski kotar uputili Nikola Bonifaĉiĉ RoŹin i Maja Boškoviĉ-Stulli. Prema rukopisnoj zbirci *Hrvatske narodne pjesme, obiĉaji i priĉe kotara Delnice* (ZIF rkp 141), skupljene 1953. godine, N. Bonifaĉiĉ RoŹin je skupio 50-ak tekstova pjesama od djece i odraslih i to u mjestima: Ćabar, Kupjak, Leskova Draga, Makov Hrib, Stari Laz, Tršĉe i Delnice. Uz crkvene pjesme, naricaljke i pjesme uz ĉuvanje mrtvaca, u ovoj su zbirci prvi put zapisane i djeĉje pjesme i brojalice iz Gorskog kotara.

Iste godine u goranskim selima s pravoslavnim stanovništvom, Tuk i Hambarište, istraŹivala je Maja Boškoviĉ-Stulli. U njezinoj rukopisnoj zbirci *Narodne pjesme, priĉe, obiĉaji i drugo iz okolice Vrbovskog* nalazi se 39 pjesama koje su kazivala djeca do 14 godina.⁵

Dvadesetak godina poslije (1976.-1978.) tadašnji je Zavod za istraŹivanje folkloru uputio u Gorski kotar troje svojih suradnika: Nives Ritig-Beljak, Stjepana Sremca i Krešu Galina. Stjepan Sremac i Krešo Galin obišli su za terenskoga rada veliki dio Gorskog kotara i snimili opseŹnu graĊu. U arhivu IEF-a ĉuva se rukopis Stjepana Sremca *Plesni folklor i druga folklorna graĊa Gorskog Kotara* (IEF rkp 1164/1985) transkribirane graĊe iz 1975. godine (IEF mgf 847-852). GraĊa se sastoji iz autorovih opisa i razgovora s kazivaĉima iz FuŹina, Liĉa, Lokava, Mrkoplja, Crnog Luga, Benkovca i Malog Sela. Uz podatke o plesovima, graĊa sadrŹi i 7 tekstova pjesama i obilje podataka o pjesmama i svirci. Spominju se starogradske, popularne pjesme i svirka uz plesove: polku, mazurku, *špic polku*, beĉarac, drmeš, seljanĉicu, hrvatski i dr.

Terenske snimke Kreše Galina još nisu obraĊene niti transkribirane. *IstraŹivanje folklornih glazbala Gorskog kotara* sadrŹi ukupno 58 magnetofonskih vrpce snimljenih 1973. i 1977. g. u 20 lokaliteta Gorskog kotara. To su: Ćabar, Crni Lug, Delnice, Vrbovsko, Tršĉe,

---

⁴ Poetski tekstovi iz ove zbirke uvršteni su u rukopis N. Ritig-Beljak, IEF rkp 1288.

⁵ Tekstovi pjesama uvršteni su u rukopis N. Ritig-Beljak, IEF rkp 1288.

Ravnice, Prezid, Skrad, Koricjani, Čučak, Gerovski kraj, Ravna Gora, Stara Sušica, Stari Laz, Završje, Gerovo, Begovo Razdolje, Fužine, Šimatovo.⁶

Jedina manja studija o tekstovima pjevanih pjesama, kao jednom od strukturnih komponenata folklorne glazbe, nalazi se u rukopisu Nives Ritig-Beljak *Usmena poezija Gorskog kotara* (IEF rkp 1288/1989). Autorica analizira život u Gorskom kotaru, značajke pjevanih pjesama na temelju svog terenskog rada u Lokvama 1976. i starije rukopisne građe (Kukuljević 1847., Kovačević 1887., Bošković-Stulli 1953. i Bonifačić Rožin 1953.). Zbog vrijednih zaključaka koji mogu upotpuniti znanja o goranskoj glazbi u bližoj prošlosti (uz odobrenje autorice) donosim nekoliko citata iz ovog rukopisa: "Nema Gorski kotar svojih pjesama † izjavile se setre Ožbolt iz Gerova. Takve smo izjave čuli i od drugih, pa mislim da počivaju na dojmu kako su mnoge pjesme koje oni pjevaju † opće poznate. Pri tome misle na pjesme s radija i televizije, s gramofonskih ploča, pjesme koje su poznate i u drugim krajevima Jugoslavije. To i jest nezaobilazna funkcija pjesme. Ona se ori zato da bi je drugi čuli i prihvatili. (...) Gorani su strastveni pjevači. Vole pjevne melodije, učili su ih od sopaca s Primorja, od čeških muzičara koji su vodili limenu glazbu i od učitelja-dirigenata i zborovođa između dva rata, pa i u današnje dane putem kulturnoumjetničkih udruženja. (...) Na daleko se znalo tko dobro svira ("špilja") harmoniku. Dobri svirači privlačili su ljude u gostione. Prisjećaju se: u Senjsko kod Štefanca, u Vrbovsko kod Majetića, u Jablan kod Hiblara. Pjesme bi zamijenio ples, pa uz tradicijsko kolo "hrvatsko" čujemo danas i Titanic, valcer, *paraglaz*, rašpu, premda je vrijeme njihove prve mladosti odavno prošlo. (...) Siromaštvo je ljude tjeralo na posao izvan rodnog mjesta, odlazilo se već početkom 20. stoljeća u Francusku i Ameriku. Ni oni što bi redovito odlazili na sezonski rad u Slavoniju ili na izgradnju željeznice, nisu se vraćali s mnogo novaca, ali je novonaučena pjesma ili novi ples visoko kotirao na ljestvici društvenih vrijednosti (...) ponajviše je pjesama u g o đ a j a, pjesama koje podjednako poznaju i mladi i stari, sviraju ih sastavi poput Veselih Gorana i iskusni harmonikaši, a pjevanju su se znali pridružiti i istraživači. Upravo to i jest osebnost ovog kraja ako ga promatramo očima pjesme. Naoko nepristupačan i zatvoren oduvijek je imao sluha za svaku novinu ako je dobro zvučala."

KRENULI SMO...

... ali ne odmah. Trebalo je prvo trasirati teren: popisati telefonske brojeve Turističkih zajednica, općina, škola, KUD-ova, župnih ureda..., uspostaviti telefonske veze s osobama na terenu koje će pomagati, predložiti Uredništvu narodne glazbe HR okvirni plan putovanja i rada na terenu. Iako su još uvijek mnogi s nevjericom gledali na uspjeh terenskog rada u

---

⁶ Kako analiza ove skupljene građe od prije 30 i više godina prelazi tematski okvir ovoga rada, izneseni podaci o arhivskoj građi u IEF-u samo su informacija.

Gorskom kotaru, urednik Redakcije Vasilj Sikorski odobrio je teren pod sljedećim uvjetima: sa mnom na teren mora ići urednik Branko Meglajec ÷ Megla, koji bi trebao voziti auto i na redakcijskoj mono-nagri snimati pjesme i razgovore. Uz to je pala i primjedba: "Evo vam 3 dana, pa se nadam da ćete donijeti bar jednu snimljenu B-vrpcu" (oko 22 minute trajanja). Ipak, u uvjerenju i s predosjećajem da nas čekaju velika iznenađenja, ponijela sam 13 vrpce ÷ za svaki slučaj! A kako bi bila potpuno sigurna da ćemo predviđeno vrijeme potpuno iskoristiti, u terensku sam bilježnicu označila planirana mjesta i ceste kojima su najkraće povezana ÷ nek se nađe!

Sve je to izgledalo pomalo nestvarno i avanturistički, ali smo Megla i ja hrabro krenuli na put 24. svibnja 2000. U tri dana boravka u Gorskom kotaru (zapravo jurnjave od mjesta do mjesta) bili smo u Skradu (24.), Delnicama (25.), Ravnoj Gori (26.), a kao gosti KUD-a Delnice našli smo se i na njihovu gostovanju u Lokvama.

Rezultat našeg rada na terenu bio je neočekivan. Upoznali smo ljubazne ljude koji su nam pomagali na svakom koraku: osiguravali nam kazivače, pjevače i svirače, upoznavali nas s prošlosti njihova zavičaja, osiguravali nam odgovarajuće uvjete za snimanje, primali nas u kuće, ugošćavali... Svi su bili sretni da je HR počeo brinuti o njima, koji su, a toga su bili svjesni, zapostavljeni u medijima.

U Skradu smo bili gosti već spomenutog Ivica Štimca, koji je, osim što je spretan glazbenik, pravi izvor informacija o društvenom životu Skrada u prošlosti.⁷ Snimili smo tri glazbena broja njegove snimke na heligonki: *Jelice zbogom*, *Ti Marička*, *peglaj* i *Starinski domaći valcer*.

Bili smo i na probi Pjevačkog zbora u Skradu i informativno snimili dvije starogradske pjesme uz pratnju sintesajzera. Upoznali smo tadašnju načelnicu općine gospođu Nadu Potnar, koja je veliki ljubitelj glazbe i vrlo aktivna u svjetovnom i crkvenom zboru. Snimili smo sjećanja (i pjevanje) stare Franke Rački i studiozna povijesna izlaganja novinara Marijana Pavera.

U Delnicama smo noćili u Lovačkom domu, koji će nam u svim našim kasnijim boravcima biti temeljna baza, mjesto okupljanja naših suradnika i snimanja glazbe i razgovora. Najviše smo se družili s predsjednikom KUD-a "Delnice" i nositeljem cjelokupnog glazbenozabavnog života u Delnicama gosp. Brankom Mihajlovićem zvanim Boys, koji, iako je psiholog u Srednjoškolskom centru, sve svoje slobodno vrijeme posvećuje glazbi i glazbenim događanjima ovog dijela Gorskog kotara. Upoznali smo i legendarnu kavanu "Katarinčini", u kojoj su se događale i još se događaju mnoge važne stvari s područja poezije, glazbe i društvenog života. Snimili smo tri polke u izvođenju tada odličnog tamburaškog sastava učenika osnovne škole (*Jurčekova*, *Delnička* i *Nada polka*), dvije pjesme mješovitog

---

⁷ Štimac je postao vjeran pratitelj svih naših daljnjih aktivnosti u Gorskom kotaru.

zboru KUD-a "Delnice" uz pratnju mješovitog (Boysovog) instrumentalnog sastava (*Draga moja suseda* i *Majko, oprosti*) i tri broja svirke Ivana Majnarića † Markasa na heligonki (*Horvacko kolo*, *Svatovska polka* i *Odkod si dekle ti doma*). Snimili smo i razgovore, posebno kazivanja g. Markasa na lokalnom delničkom dijalektu.⁸ U Lokvama, kamo smo došli s KUD-om "Delnice", snimili smo razgovore s učiteljicom Mirjanom Pleše o glazbenom životu i Vlastom Šušanj-Kupičevom na promociji njezine knjige *Ljudi i užanci* te sa školskom djecom.

Posljednjeg smo dana stigli u Ravnu Goru. Još sam iz Zagreba dogovorila sastanak s nastavnicom glazbe Nedjeljkom Poljančić, koja uspješno vodi dječji pjevački zbor "Brezice", više puta nagrađivan na državnim natjecanjima. Posebno je bio bogat boravak u Osnovnoj školi "Branimir Marković". Iako s mono-nagrom, ipak smo uspješno snimili šest glazbenih brojeva dječjeg zbora (*Maja dekle*, *Ti Marička, peglaj*, *Zdej sam se pa nekaj zmislu*, *Špika, špoka*, *Kam pak gledaš* i autorsku kompoziciju Nedjeljke Poljančić *Lepa maja Ravna Gara*). Upoznali smo se i s nastojanjem nastavnika da u osnovnoj školi (i u drugim mjestima) obnove staro lokalno narječje. Na takvom narječju, koje uče od svojih baka i djedova, pišu pjesme, opisuju stare običaje, pa i pjevaju. U dječjoj smo izvedbi snimili nekoliko takvih nagrađenih radova.

U Ravnoj Gori smo posjetili i župni dvor te uz nazočnost župnika snimili (informativno) sedam pjesama u izvedbi ženske skupine i dogovorili buduću suradnju sa zborom župne crkve sv. Terezije.

Najveće iznenađenje bili su nam "Ravnogorski tamburaši", tamburaški zbor koji pjeva i svira staru goransku glazbu, obrade slovenskih napjeva i popularnu glazbu prema potrebi. Snimili smo pet glazbenih brojeva (*Lazarska polka*, *Maja dekle*, *Špika, špoka*, *Sinoć po noć* i *Šuk sim, šuk tam*) i napravili plan za opširnija snimanja.

Pri povratku u redakciju iznenadili smo kolege snimljenom građom. Odmah su uslijedile obrade snimaka i prvi put u ciklusu *Iz hrvatske narodne baštine* glazbenogovorne emisije iz Gorskog kotara.⁹

ŠTO SU OTKRILA NOVA PUTOVANJA

Od 2001. poduzimali smo nova terenska istraživanja u Gorskom kotaru. Megla i ja smo dobili pojačanje u tonmajstoru Mariju Bašiću i njegovoj stereo-nagri. Ubrzo je naš trio

---

⁸ U Delnicama je još 1885. osnovan tamburaški orkestar, čini se prvi u Gorskom kotaru. Seminare sviranja tambura držao je i slavonski glazbenik Slavko Janković, koji je i umro u Delnicama 1971. godine.

⁹ Pregled emisija ciklusa *Iz hrvatske narodne baštine* Uredništva narodne glazbe HR, od prve, 26.06.2000. do 01.07.2004. vidi u Prilogu br. 2.

postao vrlo tražen i popularan. Pratili su se emisije na I. programu HR, slušatelji i suradnici su se počeli javljati i pismeno, zahvaljivati na otvaranju Gorskog kotara svijetu (prvi program HR čuje se i na drugim kontinentima), rado nas primali, pomagali nam i družili se s nama. Cijelo smo vrijeme održavali (a to činimo i danas) tijesne prijateljske veze s našim suradnicima i prijateljima.¹⁰

Do 2003. godine, kada smo u čast Svetoga Oca započeli snimati crkvene pučke zborove, istraživali smo i bilježili samo svjetovnu glazbu, i to onu koja još živi u Gorskom kotaru i koja se izvodi više-manje spontano, neorganizirano.¹¹ Obišli smo ponovno Skrad, Delnice i Ravnu Goru, ali smo se otisnuli i u nove lokalitete koje smo birali prema podacima sa terena. Prije svega smo išli tragom glazbe, tamo gdje se još svira, gdje glazba još živi u svakodnevici. Tako smo posjetili "Kočke tamburaše" u Hrvatskoj čitaonici u selu Kuti kraj Brod Moravica. Za naše se snimanje tamburaški sastav "Runolist" okupio u gostionici "Stari baća" u Mrkoplju, gdje smo informativno snimili nekoliko glazbenih brojeva. U istom prostoru napravili smo dobre snimke s već poznatim instrumentalnim sastavom "Šotokaljci", s kojima je tada svirao mladi umjetnik na heligonki Denis Turk iz Hriba kraj Gerova. "Šotokaljce" je osnovao Nikica Orešković iz Delnica s nakanom da stvori suvremeni zvuk Gorskog kotara: "Zadnjih godina je u cijelom svijetu neki trend stvaranja *world muzike*. Svaki narod i svaka sredina ono svoje što ima nastoji iznijeti i pokazati ostatku svijeta. Pa znajući Denisa kao fantastičnog svirača heligonke, pa znajući nekoliko Mrkopaljaca na tamburaškim instrumentima, mislio sam to bi se moglo uklopiti u jedan fantastičan band koji može po Hrvatskoj i šire pronositi ime Gorskog kotara, i eto ti 'Šotokaljaca'... 'Šotokaljci' su debele vunene čarape, dokoljenice u kojima ni na plus 30 nije prevruće".¹²

U selu Bukov Vrh, koje je udaljeno 6 km od Skrada, za naše snimanje skupili su se stari svirači iz nekadašnjih sastava "Cicibani" iz Skrada i "Veseli pajdaši" iz Bukova Vrha i ugodno nas iznenadili zanimljivom svirkom.

U Lukovdolu smo informativno snimili starogradske i običajne pjesme u izvođenju improviziranog mješovitog i djevojačkog sastava.

Pokusne snimke napravili smo i u Severinu na Kupi, gdje djeluje pjevački zbor KUD-a "Frankopan" uz pomoć mješovitog instrumentalnog sastava iz Moravica.

Po odlične snimke svirke na heligonki Denisa Turka otišli smo u školu u Gerovo, gdje smo u župnoj crkvi snimili i manju skupinu crkvenog zbora.

---

¹⁰ Na terenu Gorskog kotara snimali smo ukupno šest puta: 24.-26. V. 2000., 15.-17. XI. 2001., 23.-26. V. 2002., 11.-13. X. 2002. te 01.-05. V. 2003. i 25. VI. 2003. Na sastancima i dogovorima bili smo 17. IX. 2002. i 12. te 13. III. 2003.

¹¹ Iznimka je dječji zbor iz Ravne Gore, koji smo snimili ponovno stereo-nagrom.

¹² Te godine sastav je privukao pažnju glazbenika, posebno na Etnofestivalu u Solinu, ali zbog zauzetosti svirača "Šotokaljci" su se sve manje pojavljivali u javnosti.

U Fužinama smo pokušali stereo-mikrofonom snimiti veliki orkestar limene glazbe, koji taj dan i nije bio dobro raspoložen.

Bili smo i u Starom Lazu i snimili svirku nekada dobrog heligonkaša Rudolfa Komadine.

Dobrog svirača na heligonki našli smo u Josipu Gašparcu zvanom Črček i snimili ga u njegovu domu u selu Zamost.

U Delnicama smo snimali također heligonkaše: Živka Merlea i talentiranog dječaka Denisa Kezelea. Pokusne snimke napravili smo i s mješovitim instrumentalnim sastavom "Boysa", a snimili smo i solo-svirku trubača Ivana Bolkovca † Bubija.

Putovali smo mnogo uz Kupu. Zanimljive crkvene pučke pjesme snimili smo, informativno, u selu Turki, gdje se u crkvi na vrhu sela, zbog nas, skupila manja skupina žena. U Brodu na Kupu u školu nam je došao svirati harmonikaš Dinko Colnar zvan Braco.

Uputili smo se čak do Čabra kako bismo upoznali svirku mjesnog tamburaškog sastava, koji se tada još borio s notama i čistoćom tona.

Jedinstvene snimke napravili smo u Ravnoj Gori s rogistima † sviračima na lovačkim rogovima iz Gerova i Ravne Gore.

U potrazi za folklornim, etnološkim i povijesnim temama za glazbeno-govorne emisije *Iz hrvatske narodne baštine*, (osim nabrojanih mjesta u kojima smo uz glazbu snimali i razgovore) obišli smo i druga mjesta u Gorskom kotaru: kuću Delač, najstariju kuću u Gorskom kotaru kraj Brod Moravica, Begovo Razdolje, Tršće, u kojem smo snimili razgovor sa Slavkom Malnarom, autorom rječnika lokalnog narječja *Pamejnek* (2002.) i dr.

Početak mjeseca svibnja 2003. krenuli smo prvi put u Gorski kotar tonskim kolima na snimanje crkvenih pučkih pjesama.¹³ Za pet dana terena snimljeno je pet crkvenih zborova i svirka dva heligonkaša iz Skrada. Terenska ekipa boravila je u Lokvama, Brod Moravicama, Ravnoj Gori, Mrkoplju i Skradu. Ukupno je snimljeno 60-ak vokalnih i vokalno-instrumentalnih crkvenih popijevaka koje se izvode u lokalnim crkvama u različito vrijeme crkvene godine. Naša pretpostavka da se u Gorskom kotaru gaji crkvena pučka popijevka pokazala se ispravnom. Crkveni zborovi u Brod Moravicama (župna crkva sv. Nikole), Skradu (crkva sv. Antuna Padovanskog) i Lokvama (župna crkva sv. Katarine) sastoje se od pučkih pjevača obaju spolova, uglavnom starije dobi. Pjevaju svoje tradicijske duhovne pjesme, najčešće dvoglasno po sluhu uz pratnju harmonija ili orgulja, bez većih tehničkih ili umjetničkih zahtjeva. Među uobičajenim crkvenim pjesmama, koje pjevaju "na svoj način",

---

¹³ Ovo je bio dio projekta "Papa" u okviru kojega je HR pripremio i putem izdavačke kuće "Orfej" izdao šest kompaktnih diskova crkvene pučke glazbe iz onih biskupija gdje je boravio papa.

nađu se i pjesme lokalnih autora kao: *Uz miris ruže, ljubice, U sjajnom svjetlu* i *Moćna odičena* u Brod Moravicama i *Hrvatska pučka misa* Franje Štefančića u Lokvama.¹⁴

Mješoviti crkveni zborovi u Ravnoj Gori (župna crkva sv. Terezije Avilske) i Mrkoplju (župna crkva Majke Božje Žalosne) težište svog programa polažu na autorske višeglasne kompozicije koje izvode a cappella ili uz pratnju orgulja. U Ravnoj Gori su sačuvali dio tradicijske crkvene baštine, ali još imaju mnogo posla s usklađivanjem pjevača i osvajanjem kvalitete kojoj teže. Više uspjeha ima crkveni zbor u Mrkoplju koji se vrsnoćom izvođenja može smatrati najboljim crkvenim zborom u Gorskom kotaru za što je već dobio mnoga priznanja.¹⁵ Radi obrade cjelokupne crkvene pučke glazbe u 2005. godini HR planira snimanje i preostalih zborova u Gorskom kotaru.

Nakon povratka s terena snimljeni materijal podvrgava se obradi, čisti se, montira i doraduje u režijama HR. Dosad je u Gorskom kotaru snimljeno oko 150 glazbenih brojeva svjetovne glazbe i 60-ak brojeva crkvene glazbe. Sve kvalitetne izvedbe presnimljene su na trajne nosače zvuke i dokumentirane, odnosno arhivirane u fonoteci radija. Dokumentirane su i informativne snimke koje ne zadovoljavaju standarde javnog izvođenja, ali mogu poslužiti za transkribiranje ili kao temelj neke nove kvalitetnije izvedbe. Od glazbenih snimaka i snimljenih razgovora montiraju se emisije ciklusa *Iz hrvatske narodne baštine*.¹⁶ Emisije iz Gorskog kotara emitiraju se u prosjeku svaka tri mjeseca, četvrtkom na I. programu HR (prema novoj programskoj shemi u 19,30. sati). Za interne potrebe radija, a na temelju dobrih glazbenih izvedbi iz Gorskog kotara, dosad je producirano pet kompaktnih diskova: *Heligonka* (33 glazbena broja), *Mali instrumentalni sastavi* (23 glazbena broja), *Crkvene pučke pjesme 1, Brod Moravice i Skrad* (24 glazbena broja), *Crkvene pučke pjesme 2, Lokve i Ravna Gora* (19 glazbenih brojeva) i *Crkveni zbor iz Mrkoplja* (8 glazbenih brojeva).¹⁷ Na temelju odobrenja uprave HR snimke s ovih kompaktnih diskova emitiraju se i na radiopostaji Gorskog kotara u Delnicama.

ŠTO SE JOŠ POKRENULO U GORSKOM KOTARU

Terenska snimanja i boravak ekipe HR pokrenuli su neka nova kulturna zbivanja na terenu. Kao zanimljivost i novost, na temelju svojih dosadašnjih iskustava u istraživanju za HR, ponudila sam dvije glazbene teme iz Gorskog kotara odsjeku *Pučke i predajne kulture* na HTV-u. Kako je kulturna baština Gorskog kotara bila i na televiziji zanemarena, urednik

---

¹⁴ U Turkima spominju župnika Posleka kao autora crkvenih popijevaka.

¹⁵ Zbor je pjevao na dočeku Svetoga Oca 2003. u Rijeci.

¹⁶ Vidi prilog br. 2.

¹⁷ Producent Miroslava Hadžihusejnović-Valašek, urednik Branko Meglajec, ton-majstor Emir Altić.

Aleksej Gotthardi-Pavlovsky prihvatio je sinopsise i na temelju naših scenarija snimljene su dvije glazbene televizijske emisije: *Uz goransku heligonku* (2002.) i *Ravnogorski tamburaši* (2003.).¹⁸ Pripremanje ovih TV-emisija proširilo je opseg naših istraživanja na zbivanja u prošlosti. Obradeni su najznačajniji oblici glazbovanja danas: na heligonki i tamburaška glazba.

Prva emisija *Uz goransku heligonku* prikazuje život dijatonske hramonike – heligonke, koja se u Hrvatskoj svira jedino u Gorskom kotaru.¹⁹ U emisiji heligonku sviraju danas najbolji svirači: D. Turk, J. Gašparac, I. Štimac i D. Šporčić, solo ili dvojica. Heligonka je snimljena u pratnji svatova, potom svirka u društvu i pokušaj spajanja heligonke s tamburašima kod "Šotokaljaca" u Mrkoplju. Velika pozornost je posvećena i drugim oblicima glazbe i glazbovanja u Gorskom kotaru: od tamburaških sastava koji su se postupno pretvarali u zabavne i plesne (Skrad, Delnice), do čistih rock-sastava koji su 60-ih i 70-ih "žarili i palili" ovim gradićima. U svijetu tada popularnoj glazbi priklonili su se i domaći sastavi o kojima je govorio danas legendarni stari roker iz Delnica Franjo Janeš-Frenki: "Mi smo prvi bend osnovali 64., a s nastupima smo počeli odmah početkom 65. godine... Slušali smo preko radija Zagreba – ja sam lično slušal i dosta radio Luksemburg, već onda mi se dopalo... Tu smo se snalazili, slušali smo tu glazbu i skidali tekstove i melodiju preko gramafonskih ploča... vraćali natrag valjda i 30 puta dok nismo uhvatili temu i sadržaj. (...) Prvo kaj smo se nazvali "Crne pantere", a onda da mora biti nekaj goranskog, pa smo uzeli nov vaziv "Goranski runolist". (...) Mi smo to svirali ne samo tu u Radničkom domu, nego i u Lučicama blizu Delnica i u Gerovu smo svirali par puta... Tu na omladinskim plesovima normalno je bilo da je rock bila osnovna glazba, a onda smo ubacivali valcer i polku koja je inače u Gorskom kotaru."²⁰

O ovoj vrsti glazbe, plesnjacima i zabavama, čiji tragovi još žive i danas, nadahnuto je govorio Nikica Orešković: "Tadašnji rock-and-roll bili su Shadowsi, Cliff Richard i slične skupine, ali za tadašnje poimanje svijeta glazbe to je bio jedan strašan šok i lom je nastao zbog toga što se odstupilo od starih načina, starih ritmova... Glavni plesnjak na području Gorskog kotara bio je Radnički dom u Delnicama... ovaj prostor i ljudi na ovom prostoru su tada bili nevjerojatni plesači. Bitno je reći da je svako mjesto imalo i ima još uvijek na sreću, svoj dom, gdje su se priređivale plesne večeri, zabave... ili redovne subotnje i nedjeljne rock-and-roll fešte. Ovi plesnjaci su se jednostavno dimili od žestokog plesanja... to je bilo

---

¹⁸ Ista redakcija snimila i emisiju *Goranska zima* o starim goranskim sportovima na snijegu, u kojoj ima dosta etnografske građe.

¹⁹ Heligonka se svira i u Sloveniji i Austriji, a prema našim kazivačima, izrađivala se u Austriji i Češkoj.

²⁰ Danas Frenki često svira s "Boysa bandom" ovu, u Gorskom kotaru još uvijek popularnu glazbu, posebno u "Katarinčini", kako je i snimljeno u TV-emisiji.

uragansko plesanje, ali zanimljivo. (...) Preko noći ljudi su prihvatili taj ritam i taj ples, ali isto tako nije potisnuta veza sa onim tradicijskim, sa onim starim..."

O čuvanju tradicije i njezinu oživljavanju govorio je za snimanje TV-emisije Drago Šporčić iz Skrada: "Kako je vreme odmicalo, mladih muzikantov je bilo se manje, ostali su samo stari, i stari su se počeli vraćati na ono negdašnje... Vrnuli smo se svi na heligonko koja daje posebni ton, koja daje poseban štimung i koja razgaljuje stara srca Gorana koja su vaik bili navajane na veselu muziku, na veselu poljku, na veseli valcer."

Tamburaštvo u Gorskom kotaru je opširna tema kojom će se trebati posebno pozabaviti. Ali, u TV-emisiji *Ravnogorski tamburaši* otkrili smo i ta vrata. Za ovu temu smo imali na raspolaganju tamburaške sastave koji sada djeluju u Gorskom kotaru: tamburaški sastav KUD-a "Delnice", "Kočke tamburaše" iz Kuta, "Runolist" i "Šotokaljce" iz Mrkoplja. Svaki od njih njeguje poseban zvuk i program: od svirača po sluhu do svirača prema notnim aranžmanima, od starih tambura *Farkaš-sistema* do danas proizvedenih tambura, od čistih tamburaških sastava do kombinacije s drugim instrumentima. Ipak, o sadržaju i koncepciji emisije brzo smo se dogovorili kada je Josip Poljančić, predsjednik HKD "Gora" poslao podatke o povijesti tamburaštva u Ravnoj Gori. Rezultati njegova istraživanja i skupljeni podaci bili su presudni za odabir teme; snimljena je TV-emisija *Ravnogorski tamburaši* s mnoštvom svjedočenja o bogatoj povijesti tamburaštva u glazbenoj Ravnoj Rori.

Sjećanja kazuju da su prve tambure u Ravnu Goru donosili iz Slavonije sezonski radnici krajem 19. stoljeća, često kao dodatak na plaću. Prvi organizator skupnog sviranja na tamburama bio je Vinko Pizent, a krajem 19. stoljeća osnovalo se i "Tamburaško društvo". Na prijelazu 19. i 20. stoljeća djelovala su dva društva: "Čitaoničko tamburaško društvo" i "Obrtničko tamburaško društvo" (sve do 1923.). Od 1927.-1939. svirali su "Šnajderovi tamburaši", koji su svojom glazbom pratili i nijeme filmove za vrijeme prikazivanja u Ravnoj Gori. Iza Drugoga svjetskog rata postojali su "Grgurcovi tamburaši", koji su gajili tradiciju obiteljskog glazbovanja. Oko polovice stoljeća deset je godina radio i tamburaški orkestar DVD-a.

Tek 1998. potomci nekadašnjih "Grgurcovih tamburaša" Ivica i Damir Novinc kupuju u Delnicama četiri tambure i pokreću novi život tamburaške glazbe u Ravnoj Gori: osniva sa tamburaški sastav "Ravnogorski tamburaši", a 2002. i Tamburaški orkestar pri HKD "Gora". Ovaj orkestar uz "Ravnogorske tamburaše" danas ima 70-ak članova u 3 skupine: početnički tečaj, mali orkestar i veliki orkestar, kojima ravna svestrani glazbenik Zdravko Pongerajter.

Još 2000. godine snimila je ista redakcija u Ravnoj Gori TV-emisiju *Šternkuker ravnogorski* o dramskoj sekciji Pustvog društva "Klepoc" i njihovom igrokazu *Šternkuker*. U toj emisiji nastupali su i "Ravnogorski tamburaši" i puhački orkestar KUD-a "Gora".

***

Kako su u međuvremenu glazbenici iz Gorskog kotara putem medija postali popularni i kako je, zahvaljujući radu ekipe HR, probuđeno zanimanje za glazbenu baštinu na samom terenu, sazrelo je vrijeme da se glazbenici okupe oko jedne krovne udruge koja bi brinula o njihovu radu i osiguravala im javnu promidžbu. Tako je, na moj prijedlog, u jesen 2002. godine osnovana je udruga "Glazbeni susreti Gorskog kotara" sa sjedištem u Delnicama. Za predsjednika je izabran prof. Branko Mihajlović † Boysa, a članovi upravnog odbora su predstavnici svih devet općina Gorskog kotara.

Temeljna zadaća udruge je organiziranje glazbenih susreta Gorskog kotara † priredbe na kojoj bi nastupili svi koji se bave glazbenofolklorom baštinom: uz moguće folklorne sekcije (koje dosad još nisu profilirale svoju djelatnost), za ovo su područje najznačajniji mali instrumentalni sastavi te posebno svirači na heligonki. Prema pravilniku, smotra bi se trebala održavati svake godine u drugom mjestu i to prema željama i mogućnostima samih mještana.

Prva smotra održana je 25. lipnja 2002. godine na popularnom izletištu Polane kraj Delnica pod nazivom "Glazbeni susreti Gorskog kotara". Uz financijsku pomoć Primorsko-goranske županije i grada Delnica priredbu su organizirali Udruga i KUD "Delnice". Ova smotra, odnosno susret svirača, *folklorša* i publike otvorila je novo poglavlje u načinu predstavljanja lokalne ili regionalne glazbene baštine. Planirana priredba je bila zamišljena kao spontano okupljanje glazbenika bez propozicija o nošnjama i "zakona pozornice", bez vremenskog ograničenja nastupa. Priredba nije trebala biti (a u Gorskom kotaru i nije mogla biti) "revija narodnih nošnji", revija različitih pravila kojih se izvođači moraju pridržavati pri nastupima na gotovo svim smotrama u Hrvatskoj. Ovdje nije bilo "stručnjaka" koji bi prosuđivali vrsnoću i sadržaj svirke jer su se organizatori usuglasili da su jedini znalci, savjetnici i kritičari ljudi s terena, stanovnici ovog podneblja. Nikakvih ograničenja niti glume, nikakvih kostima u ulozi "tradicijskih nošnji" ne treba biti niti na pozornici niti izvan nje. To je trebala biti samo † revija suvremene folklorne glazbe Gorskog kotara.

Održavanje smotre i pozivi izvođačima i zainteresiranima oglašavali su se putem masovnih medija. Izvođači su se unaprijed prijavljivali pa je čak napravljen i okvirni program priredbe, odnosno nastupa svirača heligonki i malih instrumentalnih sastava. Izabrana je i voditeljica koja je po tom programu trebala pozivati i najavljivati izvođače. Nakon pozdrava organizatora (na, za ovu priredbu posebno izgrađenoj pozornici) smjenjivali su se izvođači u odijelima uobičajenima za kakvu veselicu, a u rukama su držali samo svoje instrumente. Međutim, atmosfera se ubrzo ugrijala i glazba je preuzela svirače i slušatelje. Svirači su se spontano smjenjivali na pozornici i pozivali svoje "pajdaše" da im se pridruže u svirci. Počelo je tako da je jedan svirač heligonke iz okolice Broda na Kupu pozvao svog prijatelja basista, a ovaj opet svoga i niz se nastavio. Za nekoliko minuta cijela je pozornica bila puna svirača na heligonkama i tamburama, a kad nije više bilo mjesta na pozornici, svirači su se tiskali oko

nje. Ova zajedniąka svirka novonastalog narodnog "orkestra" na opąe ąuąenje i oduševljenje svih nazoąnih trajala je 15-ak minuta i svi su osjetili da se toga dana na Polanama "dogodila glazba". I tako stvorena glazba pokazala je da moæe zvuąati skladno i uigrano i bez voditelja i dirigenata te se stoga ova smotra moæe smatrati jedinstvenom na našem "folklornom nebu".

Treba zabiljeæiti i ovo: svaki je sviraą na heligonki nakon nastupa ostavljao svoj instrument na poveąem stolu pripremljenom za prigodnu izloæbu. Povremeno su sviraąi uzimali svoj instrument, svirali i ponovno ga ostavljali. Ponekad je na stolu bilo 10-ak i više heligonki.

Bilo je još iznenaąjenja: uz meni poznate sviraąe na heligonkama pojavio se pravi roj novih sviraąa, posebno iz gerovskog kraja i okolice Broda na Kupi. Odakle su se stvorili i koji su to bili, još uvijek ne znam. Ali znam da se glazbeni æivot u Gorskom kotaru probudio i u svoje "zvukovno kolo" povukao mnoge, još neznane i mlade sviraąe.

Dijelove prvog glazbenog susreta Gorskog kotara snimali smo Megla i ja za radijsku emisiju koju smo emitirali odmah drugi dan, a kasno poslijepodne na Polane je stigla i televizijska ekipa koja je upravo tih dana boravila u Ravnoj Gori i snimila nekoliko kadrova za TV-emisiju *Ravnogorski tamburaši*.²¹

Druga smotra "Glazbeni susreti Gorskog kotara" odræana je 17. srpnja 2004. u Ravnoj Gori, a u 2005. se planira odræati u Skradu treąa smotra.

Gorani su u meąuvremenu poąeli prikazivati svoju baštinu i izvan Gorskog kotara. Tako su ąlanovi KUD-a "Delnice" na moj nagovor obnovili gradske tradicijske nošnje, uvjeæbali svoje plesove i nastupili na "Smotri starogradskih pjesama i plesova" u Ðakovu 2003. godine. Denis Kezele (1989.) je svirao je heligonku 2004. na smotri u Roąu u Istri, a organizatori Meąunarodne smotre folkloru pripremili su KUD "Frankopan" iz Severina na Kupi za nastup u Zagrebu 2004. godine.

U meąuvremenu su se i sami Gorani potrudili oko promidæbe svoje glazbe. Koliko mi je poznato, nakon 2000. godine objavili su nekoliko nosaąa zvuka: kompaktni disk *Šotokaljci*, snimke proširenog tamburaškog sastava iz Mrkoplja. Na temelju radijskih i lokalnih snimaka majstor na heligonki Denis Turk izdao je kompaktni disk i kazetu svojih izvedaba. Na kompaktnom disku je objavljen i program zboru æupne crkve Majke Boæje æalosne iz Mrkoplja. Meąu 11 glazbenih brojeva nalazi se i *Sveąana hrvatska misa* Vladana Vuletina i njegova kompozicija na tekst Nikice Oreškoviąa *Majko Boæja æalosna*, koja je postala "zaštitni znak" æupe Mrkopalj. Puhaąki orkestar KUD-a "Sloga" iz Ravne Gore objavio je 2002. kompaktni disk *Musica gloriosa* s 13 glazbenih brojeva. Limena glazba iz Fuæina, koja

²¹ Prema nepotpunim podacima s terena, u Delnicama su se i prije odræavale smotre heligonki, što još treba provjeriti i dokumentirati.

je ujedno i orkestar Hrvatskog crvenog križa, izdala je 2003. kompaktni disk s 24 glazbena broja: *Serenada Fužini*.

Čini mi se da to nije sve!

KAKVA JE DANAŠNJA GORANSKA GLAZBA

I unatoč višekratnim boravcima, istraživanjima i snimanjima na terenu ne mogu odgovorno odgovoriti na ovo pitanje. Počet ću zato od potpitanja: što je to goranska glazba?

Moglo bi se ustvrditi da je to ona glazba koja se izvodi u Gorskom kotaru. To nije, dakle, glazba koja se iz drugih gradova ili krajeva donese i izvede u Gorskom kotaru na koncertima, predstavama, priredbama i sl. To je glazba koju izvode sami Gorani kod kuće ili negdje na gostovanju, na svojim veselicama, često spontano, i uz koju se osjećaju "kao kod svoje kuće". To je glazba koja ih uzbuđuje ili umiruje, koja im "grije dušu" i u kojoj prepoznaju sebe, svoju rodbinu i svoj zavičaj.

Međutim, kod te i takve glazbe postoje bitne razlike u načinu izvođenja. Postoje izvedbe koje su strogo organizirane te široka paleta djelomično ili potpuno spontanih glazbenih izvedaba. Među strogo organizirane glazbene aktivnosti ubrajam zborove i orkestre kakvi djeluju u Gorskom kotaru. Zborovi koji izvode svjetovnu glazbu (uz notne partiture, dirigenta, ponekad i instrumentalnu pratnju) strogo paze na kvalitetu izvedbe, kao, primjerice, zbor "Brezice", koji djeluje pri osnovnoj školi u Ravnoj Gori. Međutim, zborovi koji djeluju pri KUD-ovima ili nekim drugim gradskim organizacijama drukčije shvaćaju svoju ulogu u svom kraju. Kako imaju u prvome redu društvenokorisnu i humanu ulogu, a ne umjetničku, program im je lakši, primjeren lokalnoj sredini i prigodama. Njihov se program prepoznaje po regionalnim značajkama, nastupi i koncerti često završavaju spontanom druženjem, zbog čega ove skupine i pripadaju krugu naših istraživačkih interesa. Takve smo zborove našli u Delnicama pri KUD-u "Delnice", u Skadu i Severinu na Kupi.²²

Folklorne se sekcije teško održavaju u Gorskom kotaru, iako imaju vrlo temperamentne plesove i glazbu. Problem je u tradicijskoj nošnji koja je već poodavno izgubila izvorne lokalne značajke te u zahtjevima i propozicijama naših folklornih smotri. Ipak folklorno-plesачka skupina postoji pri osnovnoj školi u Lokvama, pri KUD-u "Delnice", i KUD-u "Frankopan" u Severinu na Kupi.²³

---

²² Dosad smo te zborove snimili samo informativno, iako bi bilo vrlo korisno pozabaviti se više njihovim programom i ulozi u lokalnoj sredini.

²³ Ove folklorne skupine nismo posebno obrađivali pa i ne znam je li se u međuvremenu, u proteklih godinu dana, stanje na terenu promijenilo.

Mnogo veće uspjehe postižu orkestri limene glazbe. Iako spadaju u organizirane glazbene aktivnosti, ovi su orkestri nositelji društvenih događanja i uvelike pridonose općoj razini glazbene svijesti u mjestima: Fužine i Ravna Gora. Tu se ponose svojom limenom glazbom koja djeluje preko 150 godina. Upravo se priprema spajanje dvaju vrlo starih puhačkih orkestara iz Vrbovca i Moravica.²⁴

Iako smo snimali crkvene pučke zborove, osnovni je cilj naših terenskih istraživanja i snimanja bila ona glazba koja se u većoj ili manjoj mjeri izvodi spontano. A takva je glazba u Gorskom kotaru uglavnom instrumentalna, a izvodi se na dijatonskoj harmonici ÷ heligonki i u malim sastavima razliĖitih instrumenata.

TKO SVIRA

Glazba na heligonki najĖešće je solistiĖka, ali se može kombinirati s još jednom heligonkom ili instrumentalnim sastavom. Najviše smo glazbenih brojeva snimili u izvedbama solo-heligonki. Svirali su Denis Turk iz Gerova, Ivan MajnariĖ, Źivko Merle i Denis Kezele iz Delnica, Rudolf Komadina iz Starog Laza, Ivan Gašparac iz Zamosta, Ivan Źtimac, Dragutin ŹporĖić i Krešo RaĖki iz Skrada. Dvije heligonke smo snimili u Skradu (I. Źtimac i D. ŹporĖić), heligonku/e uz tamburaški sastav u Mrkoplju ("Źotokaljci" i D. Turk), u Kutima ("KoĖki tamburaši" i K. RaĖki) i u Bukovom Vrh u ("Veseli pajdaši", "Cicibani" i I. Źtimac i D. ŹporĖić).

U Gorskom kotaru postoji Ėitava paleta razliĖitih malih instrumentalnih sastava: od Ėistog *tamburaškog* (Delnice, Mrkopalj, Ėabar), *vokalnoinstrumentalnog tamburaškog* (Ravna Gora), *tamburaškog s jednom ili dvije heligonke* (Mrkopalj, Kuti), *tamburaškog s jednom heligonkom i jednom klavirskom harmonikom* (Bukov Vrh).²⁵

RazliĖiti zvuk imaju mješoviti, tzv. *narodni inatruimentalni sastavi*, meĖu koje spada "Boysa band" iz Delnica, instrumentalni sastav KUD-a "ŹeljezniĖar" iz Moravica, trio "Akordi" iz Brod Moravica i drugi koji se okupljaju za razliĖite prigode i djeluju dok postoji zanimanje.²⁶

---

²⁴ BuduĖi da je Megla urednik za glazbeni amaterizam, vjerujem da Ėe se ubuduće više pozabaviti zborovima i puhaĖkim orkestrima u Gorskom kotaru.

²⁵ Vrijedno je zabiljeŹiti da "KoĖki tamburaši" u Kutima i "Veseli Pajdaši" u Bukovom Vrh u još sviraju na starim tamburama tzv. *Farkaš sistema*, Źto njihovoj glazbi daje specifiĖnu boju.

²⁶ Snimili smo samo informativno "Boysa band" u dva navrata. Svaki je put zvuk sastava bio drukĖiji zbog odsutnosti sviraĖa na usnoj harmonici, ali i trenutna raspoloŹenja sviraĖa.

ŠTO SE IZVODI

Već sam u ovom radu spominjala uvriježeno mišljenje da Gorani nemaju svoju glazbu, već izvode slovensku. Začudilo me kad sam na terenu čula da i Gorani o sebi to isto misle. Pokušat ću analizom snimljene građe predočiti sadržaje i značajke glazbe koja se u naše vrijeme izvodi u Gorskom kotaru i pokazati da Gorani imaju svoju glazbu.

U tradicijsku intrumentalnu i plesnu glazbu svakako spada glazba sa značajkama alpskog područja. To su: *valcer, polka, koračnica* i (manje) *šotiš* i *oberštajer*.²⁷ U instrumentalnoj i vokalno-instrumentalnoj izvedbi snimili smo i pjesme koje vuku porijeklo iz Slovenije: *Ti Marička peglaj, Odkod si dejkle ti doma, Regiment po cesti gre* i dr.

Osim ovih "unesenih" melodija alpskog stila, po istom su modelu nastali i domaći uradci: skladbe goranskih svirača koje nose i domaće nazive: *Goranska polka* (J. Gašparac), *Mihaljkova koračnica, Slakova polka, Valentinina polka, Majstor Denis polka* (D. Turk), *Starinski domaći valcer* (I. Štimac), *Dobrska poljka* i *Domaća poljka* (K. Rački), *Brza polka* (R. Komadina), *Kupljačka polka* (I. Štimac i D. Šporčić), a *Goranske plesove* svira najmlađi svirač na heligonki Denis Kezele iz Delnica. *Kupljačku* i *C-polku* sviraju i "Veseli pajdaši" iz Bukovog vrha, a mladi tamburaški sastav iz Delnica svira samo domaće polke: *Jurčekovu, Delničku* i *Nada-polku. Delničku* i *Jurčekovu polku* (notalno) izvodi i "Tamburaški sastav" iz Čabra.

U gerovskom je kraju još običaj da se svadbe obvezatno prate heligonkom.²⁸ Majstor na heligonki Denis Turk (Hrib kraj Gerova), virtuosno izvodi niz svadbenih koračnica i drugu svadbenu glazbu: *Na likav* (prošnja djevojke), *Svadbena koračnica, Nevesto piljemo* (nevestu vodimo), *Svatovščina, Svati že vriskajo* i dr. *Svatovsku polku* i staro *Horvacko kolo* svira Ivan Majnarić-Markas iz Delnica. Zanimljivo je da ove polke i valceri često nemaju imena; oni se jednostavno nazivaju polke i valceri. Kako bi ih ipak razlikovali, imenovali su ih po sviračima: *Oblakov valcer, Rudetova polka, Kendova polka, Jurčekova* i *Nada-polka, Majstor Denis polka, Slakova* i *Valentinina polka* i dr., po mjestima: *Kupljačka, Delnička, Lazarska* i po regiji: *Goranska polka* i *Goranski plesovi*.²⁹ Osim polki, valcera i koračnica u gerovskom kraju se na heligonki izvodi i glazba za druge plesove alpske zone: tako Denis Turk svira *Vodanski oberštajer*, a Josip Gašparac *Oberštajerić stari*.

---

²⁷ Isti plesovi izvode se i u Hrvatskom zagorju.

²⁸ Taj običaj snimljen je i za TV-emisiju *Uz goransku heligonku* na pravoj svadbi u selu Plešće.

²⁹ Zbog improviziranja imena postoji mogućnost da ista skladba ima i nekoliko naziva.

Zanimljivo je što se u Gerovskom kraju na heligonki sviraju i strani plesovi; tako D. Turk svira *Francuski fox* i domaći *Šicov fox*, a J. Gašparac *Goranski fox*.³⁰

Prema svjedočenju Nikice Oreškovića i Branka Mihajlovića-Boysa, u Delnicama i drugim goranskim mjestima bili su uvijek vrlo popularni glazbeni sastavi koji su izvodili zabavnu, jazz, meksičku, rock i sve ostale vrste zabavne glazbe. Tako i danas mješoviti vokalno-instrumentalni sastavi (uz glazbu alpske zone koja se može smatrati tradicijskom) sviraju sve vrste strane glazbe (najviše iz 70-ih godina 20. st.) uz suvremenu domaću zabavnu glazbu.³¹

Danas se u Gorskom kotaru (osim u crkvama) više svira nego pjeva. Svjetovne pjesme pjevaju uglavnom zborovi kakvi postoje u Skradu, Delnicama, Severinu na Kupi. Na standardnom hrvatskom jeziku (štokavsko narječje) pjevaju *starogradske pjesme* (poznate i u drugim, posebno ravničarskim krajevima) harmonizirane za višeglasni zbor, ali često zapjevaju i spontano: *Na te mislim, Ja te ljubim djevo mila, U livadi pod jasenom, Sinoć kad je pao mrak* i dr. Čuju se i vesele pjesme na jednom od goranskih narječja ili na slovenskom: *Draga moja sosedu, Ti Marička peglaj, Lep mi je vrtić ograjen* i dr. (koje se često izvode i u instrumentalnoj obradi). "Veseli pajdaši" iz Bukova Vrha pjevali su pjesmu posvećenu njihovoj selu *Bukov vrh*, koja ima odlike slavonskih pjesama. Popularnu *Na bregu kuća mala*, dalmatinsku *Zaplovila je barčica moja*, slavonsku *Kopa cura vinograd* pjevali su nam u Lukovdolu. "Šotokaljci" iz Mrkoplja imaju svoju himnu *Mrkopalj* za koju tvrde da je tradicijska, a rado izvode šlager *Kamena stijena* i pjesmu alpskog prizvuka *Star sam dvjset let*. "Kočki tamburaši" iz Kuta pjevali su samo jednu pjesmu i to prilagodbu popularne pjesme svomu kraju: *Moravačke uske staze* s vrlo zanimljivim pripjevom: "Stara rašpa ništ ne rašpa, nova rašpa sve porašpa, rašpa ringeraj, rašpa ringeraj, raj, raj."

Najviše se pjeva u muzikalnoj Ravnoj Gori. Školski zbor "Brezice", kao i njihovi "Ravnogorski tamburaši", izvode vesele pjesme alpskog prizvuka u lokalnom narječju (čini se dječje): *Špika špoka, Snoč po noć, Šuk sim, šuk tam*, lagani valcer na tekst Nedjeljke Poljančić *Lejpa maja Rauna Gara*, a u spontanom druženju odrasli pjevaju pjesme iz svih hrvatskih regija i šire.

Ipak se najčešće pjeva popularna pjesma Andreja Baše *Gorski kotaru moj*, koja je već postala svojevrsnom himnom ovog područja.

---

³⁰ Denis Turk naslijedio je heligonku od svog djeda koji je s njom dugo bio na radu u Francuskoj. Nakon povratka svirao je francuske komade koje su preuzeli i drugi svirači, a od njih je učio i Denis.

³¹ Često smo bili svjedoci brzog prilagodbi "Boys banda" raznim vrstama glazbenih izričaja, pogotovo ako se uz njega našao legendarni stari roker Franjo Janeš, zvan Freky, poznat po svom temperamentu, pamćenju, mršavosti i sviranju gitare lijevom rukom. Više o prošlosti zabavne i plesne glazbe u Delnicama zabilježeno je u TV-emisiji *Uz goransku heligonku*.

GDJE I KADA SE GLAZBUJE

Naša su snimanja u Gorskom kotaru bila ciljana † unaprijed je bilo dogovoreno gdje i kada će se ekipa HR naći s izvođačima glazbe i kazivačima. To znači da smo se s izvođačima nalazili samo zbog snimanja, ali na mjestima u kojima se inače glazbuje i koja su odgovarala radijskim standardima za terenska snimanja.³² Tako smo u Ravnoj Gori snimali u školi, u domu, u župnom uredu, u velikoj dvorani Hrvatskih šuma, u Delnicama smo snimali u Lovачkom domu, u Hrvatskom domu, u gostionici "Katarinčini". U Gerovu smo snimali u školi, župnom uredu i crkvi, u Hrvatskoj čitaonici u Kutima, u općini u Brod Moravicama, u Čabru u školi, u Mrkoplju u crkvi, župnom uredu i gostionici "Stari baća", u Lukovdolu u Muzeju I. G. Kovačića itd.

U privatnim stanovima snimali smo u Starom Lazu, u Zamostu i u domu Ružice i Ivice Štimac, u kojem su se svi članovi terenskih ekipa (radijske i televizijske) osjećali kao u svojoj kući.³³

Snimali smo i na otvorenom, na Polanama kraj Delnica za vrijeme I. glazbenih susreta Gorskog kotara.

Osim ovih prostora kojima Gorani koriste za glazbena događanja i spontano glazbovanje, iz razgovora s našim suradnicima na terenu saznali smo da imaju dosta povoda za spontano druženje uz glazbu. Tu su nastupi, odnosno svirka malih sastava u planinarskim domovima, hotelima, privatnim i društvenim proslavama i zabavama. Stara tradicijska glazba obvezatno se svira na svadbama, a, ovisno o zahtjevima publike i gostiju, heligonka nalazi svoje mjesto i u hotelima.³⁴

Crkvene i državne svečanosti uveličavaju zborovi i orkestri limene glazbe, a na otvaranju lovne sezone čuju se i rogisti. Trubač Ivan Bolkovac, zvan Buki, ima jedinstveno zaduženje: za turističke sezone s terase Lovачkog doma u Delnicama trubom budi i uspavljuje grad. U Brodu na Kupi harmonikaš Dinko Colner- Braco zabavlja svirkom kajakaše na Kupi.

Ipak najviše spontanog veselja našli smo u gostionicama. Upoznali smo se s njih tri: to je već više puta spominjana "Katarinčini" u Delnicama, "Stari baća" u Mrkoplju i "Bijela ruža" u Ravnoj Gori. "Katarinčini" ima dugu glazbenozabavnu tradiciju: mještani znaju da se

---

³² Prostor nije smio biti prevelik, previsok, morao je biti udaljen od buke, od komunikacija, a trebalo je osigurati i nesmetano snimanje, dovoljno vremena za moguća ponavljanja i sl.

³³ U njihov dom navratimo neobavezno kad god se nađemo u Skradu jer se tamo za prijatelje uvijek nađu domaći specijaliteti, kruška viljemovka u boci goranske rakije, puna ladica povijesti i spontana svirka mog pobratima Ivice na heligonki, klavirki, bajsu... Iskreno zahvaljujem ovoj obitelji na gostoljubivosti i svemu što su učinili za folklor Gorskog kotara još od 1996.

³⁴ Najčešće heligonku traže i uz njenu svirku plešu stariji ljudi.

nekad u toj gostionici iza šanka čuvao cijeli tamburaški orkestar. Boysa tvrdi da su drvosječe silazeći iz šuma u grad navratili prvo u "Katarinčinu"; ovdje su se grijali, pjevali i svirali. Danas tamo stoluje "Boysa band" pa se iz nje često čuje glazba, različita, ali vesela.

"Bijela ruža" u Ravnoj Gori bila je i našim terenskim ekipama mjesto opuštanja i "punjenja baterija", ali na žalost nismo se mogli nositi s "decibelima i kondicijom" naših domaćina.

Kod "Starog baće" u Mrkoplju događaju se prave umjetničke večeri † spoj tradicije, glazbe i poezije. Sam prostor doima se kao mali etnografski muzej u kojem se čuvaju stara sportska zimska oprema i šumarske alatke, simbolične za život Gorana. Duša svih kulturnih događanja u Mrkoplju i osnivač "Šotokaljaca" je Nikica Orešković iz Delnica, najučinkovitiji kreator nezaboravnih radnih i slobodnih trenutaka svih naših radijskih i televizijskih ekipa u Gorskom kotaru.³⁵

KAKO SE SVIRA

Mučeci se stalno s polarizacijom slovenko † goransko, starom sam muzikašu Ivanu Štimcu iz Skrada postavila sljedeće pitanje: "Ako istu kompoziciju izvedu na heligonki npr. jedan Slovenac i Goranin, hoćeš li uočiti razliku i prepoznati tko je svirao?" "Kako da ne † odgovorio je Štimac † i to veliku. Mi sviramo mekše, nježnije, a Slovenci tvrdo † po vojnički."

Pitam se može li se takvo objašnjenje primijeniti na goransku glazbu općenito, prepoznae li se ona po stilu izvedbe, a ne po sadržaju. Izvode li Gorani svu tu svjetsku glazbu koju prisvoje (koja njima, čini se, po nekim nesvjesnim razlozima odgovara) na svoj način † jednostavno je prilagode sebi, svom duhu, temperamentu i emocijama. Zato bi se na pitanje postavljeno u naslovu ovog poglavlja moglo odgovoriti: "**Svira se † po goranski!**"

PRILOG 1.

POPIS IZVOĐAČA (prema snimkama HR)

---

³⁵ Nikici zahvaljujemo na prijateljstvu, "logistici" i na pismima podrške i zadovoljstva rezultatima našeg terenskog rada. U pismu od 31. ožujka 2003., uz potpise deset naših suradnika, Nikica piše: "Do prije nekoliko godina na karti hrvatske tradicijske kulture naš je kraj bio bijela mrlja koja je svojom prazninom odzvanjala u glavama Gorana, rađala tugom i stidom. Onda se pojavio ljudi Hrvatskog radija, djelatnici Redakcije narodne glazbe i običaja. (...) Zahvaljujući njima i mi Gorani imamo se čime predstaviti Hrvatskoj i svijetu... oni su širim ljudskim i stručnim angažmanom udahnuili novi život onom što smo već smatrali izgubljenim." U ime slušatelja emisije HR o Mrkoplju 12. veljače 2002. čestitke: "Obavili ste izvanredan posao. Stvorili ste dokument pun činjenica, atmosfere, boje i mirisa. Svojom ste emisijom oživjeli vrijeme za koje smo se uplašili da je prošlo. Bravo!, Bravo!, Bravo!"

1. Svirači na heligonki

Gašparac Josip (1940), Zamost
Kezele Denis (1989), Delnice
Komadina Rudolf (1922), Stari Laz
Majnarić † Markas Ivan (1022), Delnice
Merle Živko (1955), Delnice,
Rački Krešo (1949), Skrad
Šporčoić Drago (1934), Skrad
Štimac Ivan (1935), Skrad
Turk Denis (1973), Hrib kraj Gerova

2. Svirači na klavirskim harmonikama

Colnar Dinko † Braco (1942), Krušelj, Brod na Kupu
Mihajlović Branko † Boysa (1955), Delnice
Štimac Hrvoje (1991), Delnice

3. Tamburaški sastavi

Kočki tamburaši (s heligonkom)
Ravnogorski tamburaši, Ravna Gora
Runolist, Mrkopalj
Šotokaljci, Mrkopalj (sa heligonkom)
Tamburaški orkestar, Ravna Gora (snimljeno za TV)
Tamburaški sastav KUD-a "Delnice", Delnice
Tamburaški sastav, Čabar

4. Mješoviti instrumentalni sastavi

"Boysa † band", Delnice
"Trio", Brod Moravice
"Veseli pajdaši" i "Cicibani", Bukov vrh, Skrad

5. Rogisti

Gerovski rogisti (Gerovo † Ravna Gora)

6. Crkveni zborovi

Crkva sv. Antuna Padovanskog, Skrad
Župna crkva Majke Božje od Sedam Žalosti, Mrkopalj
Župna crkva sv. Katarine, Lokve
Župna crkva sv. Nikole, Brod Moravice
Župna crkva sv. Terezije, Ravna Gora

7. Mješoviti zborovi

Pjevački zbor KUD-a "Delnice", Delnice
Pjevački zbor u Skradu

Pjevaąki zbor KUD-a "Frankopan", Severin na Kupi

8. Skupine pjevaąa

Gerovo, mješovita skupina (crkvene pjesme)

Lukovdol, mješovita i djevojaąka skupina (svjetovne pjesme)

Ravna Gora, ųenska skupina (crkvene pjesme)

Turke, ųenska skupina (crkvene pjesme)

PRILOG 2.

RADIOEMISIJE IZ GORSKOG KOTARA, CIKLUS: *IZ HRVATSKE NARODNE BAŠTINE*,
UREDNIŠTVO NARODNE GLAZBE HR

AUTORICA: MR. MIROSLAVA HADŽIHUSEJNOVIĆ-VALAŠEK

UREDNIK: BRANKO MEGLAJEC

2000. god.

26.06. *Delnice u glazbi i priči*, DGN 1136/1

15.07. *Glazbena baština Ravne Gore*, DGN 1136/2

14.10. *Glazbena prošlost i sadašnjost Skrada*, DGN 1170/1

09.12. *Život uz Lujzinsku cestu (Skrad)*, 1210/1

2001. god.

13.12. *Glazbena baština Delnica*, DGN 1224/2

24.05. *Djeca, čuvari baštine Gorskog kotara*, DGN 1281

11.10. *Veseli susret u Lokvama*, DGN 1389

22.11. *Brod Moravice nekad i sad*, DGN 1459

2002. god.

07.02. *"Šotokaljci" iz Mrkoplja*, DGN 1529

25.04 *Etnografska zbirka u Liču (Fužine)*, DGN 1583

04.07. *Denis Turk i heligonka*, DGN 1633

17.10. *Lov na puhove u Delnicama*, DGN 1699

14.11. *"Veseli pajdaši" i "Cicibani" u Skradu i Bukovu Vrh*, DGN 1753

2003. god.

06.02. *Krabulje u Starom Lazu*, DGN 1786

05.06. *Crkvene pjesme iz Gorskog kotara* (nije dokumentirano)

26.06. *I. glazbeni susreti u Gorskom kotaru*, DGN 2483

28.08. *3. etnografska škola u Delnicama*, DGN 1982

27.11. *Goranska kapljica*, DGN 2391

25.12. *Božićni zvuci Gorskog kotara i Korduna*, DGN 2014

2004. god.

06.05. *Marohlinijada u Gorskom kotaru*, DGN 2434

01.07. *Nekada u Lukovdolu*, DGN 2577

LITERATURA

BURIĆ, Antun (1979): *Povijesna antroponimija Gorskog Kotara u Hrvatskoj*. Goranska prezimena kroz povijest, Rijeka.

- CIVIDINI**, Ante (1934): *Gorski Kotar, dio I., sv. 1.*, Zagreb
- ĀORAK**, Źeljka (1991): *Krhotine. Prilog poznavanju hrvatske provincije u 19. stoljeću*. GrafiĀki zavod Hrvatske, Zagreb.
- Enciklopedija Jugoslavije* (1986): Jugoslavenski leksikografski zavod "Miroslav KrleŹa", Zagreb, str. 447-452.
- GLASNIK OPĆINE MRKOPALJ** (2004): br. 1, god.1. Općina Mrkopalj, Mrkopalj.
- GORANSKI KALENDAR** (1940): Delnice.
- GORANSKI ZBORNIK 1.** (2001): Literarni zapisi s Goranskih sijela 1991.-2001., MH Delnice, Delnice.
- GORSKI KOTAR** (2000): TuristiĀki vodiĀ. TuristiĀka zajednica Primorsko-goranske Źupanije, Zagreb.
- GREBLO**, Mirjana (1967): Jedan LiĀ u Gorskom Kotaru, drugi u Americi, *Matica XVII* (1), str. 64-67.
- HIRC**, Dragutin (1898): *Gorski Kotar*, Zagreb.
- JURKOVIĆ**, Viktor (1981): *Po dragom goranskom zaviĀaju, BrodmoraviĀki kraj*. Kajkavsko spravište, Biblioteka kulturni i prirodni spomenici Hrvatske 28, Zagreb.
- KUKULJEVIĆ-SAKCINSKI**, Ivan (2001): *Put u Senj. Putne uspomene*. MH Senj, Senj.
- KVATERNIK**, Josip (1959): *Povijest Gorskog Kotara*, rkp Brod Moravice, Vele Drade.
- LASZOWSKY**, Emilij (1923): *Gorski Kotar i Vinodol*. MH, Zagreb.
- LOPAŠIĆ**, Radoslav (1895): *Oko Kupe i Korane*. MH, Zagreb.
- MAJNARIĆ**, Anton † Toni **MARKAS ZAĀINA** (2000): *Lejpe maje Dejounce*. MH Delnice, Delnice.
- MAJNARIĆ**, Jakov (1996): *Izabrane pjesme i proza*. Prir. Ivan Brajdić, MH Delnice, Delnice.
- MALNAR**, Slavko (2000): *Pamejnek*. MH Āabar, Āabar - Rijeka.
- PAVER**, Josipa, ur. (1985): *Povijest glazbene kulture Delnica*. Samoupravna interesna zajednica kulture općine Delnice, Delnice.
- PUHAĀKI ORKESTAR DVD-A VRBOVSKO** (2004): PuhaĀki orkestar DVD-a "Vrbovsko", Vrbovsko.
- S GLAZBOM U NOVI MILENIJ. UZ 150 GODINA FUŹINARSKE GLAZBE** (2000): KUD "Vrelo", Limena glazba FuŹine, Rijeka.
- STARĀEVIĆ**, Marko (2002): *Zakon o Gorskom Kotareu*. MH Mrkopalj, Mrkopalj.
- STROHAL**, Rudolf (1935): *Uz Lujzinsku cestu*, Zagreb.

ŠAFER, Rudolf, ur. (1981): *Gorski Kotar*. Fond knjige Gorski Kotar, Delnice.

TINO (1992): Mrkopalj, *Glasnik srca Isusova i Marijina 12*, Hrvatska pokrajina Družbe Isusove, Zagreb, str. 378-379.

ZBAŠNIK, Andrija (1993): *Bakinim tragom*. MH Čabar, Čabar.

ŽURGA, Monika (2001): *Priče starog puha*. MH Čabar, Čabar.

GRAĐA

BONIFAČIĆ ROŽIN, Nikola (1953): *Hrvatske narodne pjesme, običaji i priče kotara Delnice*. IEF rkp 141.

BOŠKOVIĆ-STULLI, Maja (1953): *Narodne pjesme, priče, običaji i drugo iz okolice Vrbovskog*. IEF rkp 1299.

GALIN, Krešimir (1973-1977): *Istraživanje folklornih glazbala Gorskog Kotara*. (ukupno 58 mgt. vrpca)

HADŽIHUSEJNOVIĆ-VALAŠEK, Miroslava (2000-2003): *Terenske bilježnice*.

HADŽIHUSEJNOVIĆ-VALAŠEK, Miroslava (2000-2003): *Terenske snimke folklorne i crkvene pučke glazbe iz Gorskog Kotara*. Fonoteka HR.

KOVAČEVIĆ, Marijana (1887): *Narodne popijevke i običaji Severina na Kupi*, ONŽO MH 82. IEF rkp 1288.

RITIG-BELJAK, Nives (1989): *Usmena poezija Gorskog Kotara*. IEF rkp 1288.

ROBINIĆ, Marko (1997): *Sredo je sveta Špela. Dječja skupina KUD-a "Željezničar"*, Zagreb (videokazeta).

ROBINIĆ, Marko (1999/2000): *Prilog proučavanju folkloru Gorskog Kotara*. Seminarska radnja iz etnomuzikologije, rkp. Muzička akademija Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za muzikologiju, Zagreb.

SREMAC, Stjepan (1975, 1985): *Plesni folklor i druga folklorna građa Gorskog Kotara*. IEF rkp 1164 (Transkribirana građa s IEF mgtf 847-852).

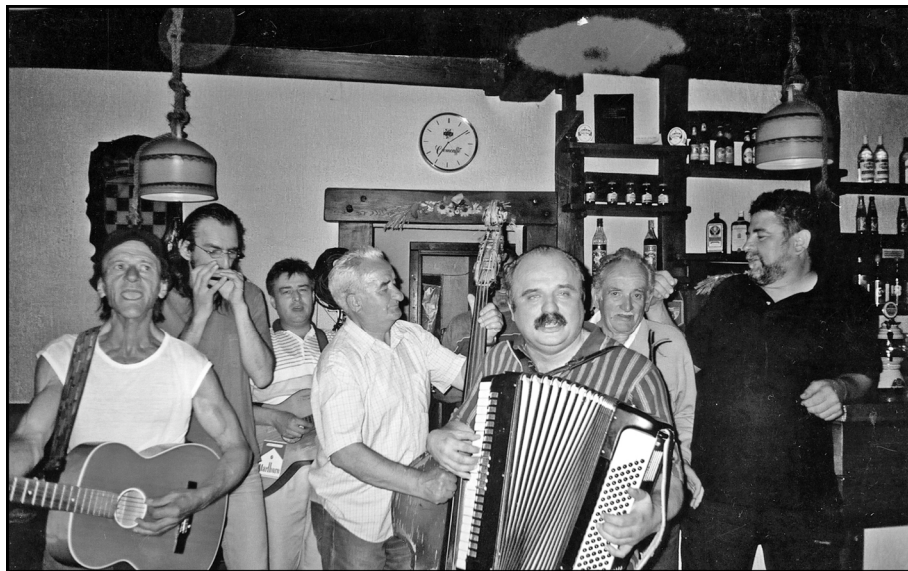
Delnice † Polane, 25.6.2003. Prvi goranski susret heligonki i malih instrumentalnih sastava. Foto:
Miroslava Hadžihusejnović-Valašek

"Šotokaljci" iz Mrkoplja u gostionici "Stari baća", 15.6.2002. (Denis Turk u prvom redu s heligonkom.)
Foto: Miroslava Hadžihusejnović-Valašek

U Bukovom Vrhju kraj Skrada ž "Veseli pajdaši" i "Cicibani" u pauzi snimanja. (Drugi s lijeva Drago Špračić, a prvi s desna Ivan Štimac.) Foto: Miroslava Hadžihusejnović-Valašek

"Boysa band" u najboljem izdanju u gostionici "Katarinčini" u Delnicama 12.6.2002. (Frenki prvi s lijeva, a Boys s harmonikom.) Foto: Miroslava Hadžihusejnović-Valašek

Gorski kotar. Ravnogorski tamburaši. Ravna gora 11.10.2002. Foto: Miroslava Hadžihusejnović-Valašek

TV ekipa za vrijeme snimanja emisije "Uz goransku heligonku" (bez Aljoše Pavlovskog) na ručku kod Ružice i Ivice Štimac u Skradu 15.06.2002. (obitelj Štimac prvi s desna) Foto: Miroslava Hadžihusejnović-Valašek

THE GORSKI KOTAR MUSIC TODAY

Summary

Although the inhabitants of Gorski Kotar do not think they have their own, original music, the latest approaches to research and understanding of folklore and other popular music prove that the Gorski Kotar music bears its specific features both in its contents and in the way it is performed. The Gorski Kotar music, for the most part instrumental, lives to the full through the solo music on the diatonal accordion *hegolinka*, through different musical groups (from the *tamburitza* ones to the folk and popular), through secular and church choirs and groups of singers in churches and spontaneously gathered. If we are to search for the stylistic origins of the Gorski Kotar music, we can observe the so-called «Alpine style» in the music forms such as polka, waltz and march, as well as in the structure elements: beat, rhythm, tonality and the way the melody is formed.

The players from Gorski Kotar also perform music with local (*Delnice, Lazar*) and regional (*Goranski, Horvacko*) names. Wedding marches, still popular in Gorski Kotar, are a part of this group; they are performed as a part of different customs and as improvisations of the players of the *heligonka*.

In the group of vocal and vocal-instrumental music there are the so-called *starogradske* (old-town) songs that used to be performed in other, especially Northern, parts of our country. These songs, having the instrumental accompaniment, are performed by choirs (Delnice, Skrad). The folklore groups in their usual form (with dancers, singers and national costumes) are rare in Gorski Kotar (Delnice, Severin na Kupu), because they did not meet the standards for the folklore festivals due to the disappearance of the national costume.

There are smaller popular choirs organized in churches, in which singers of usually both sexes, accompanied by melodeon, most often sing both well-known and unknown religious songs, arranged in their own way (Skrad, Lokve, Brod Moravice). The choirs in Mrkopalj and Ravna Gora perform the arranged part-singing songs.

The research of contemporary music from Gorski Kotar is based on the fieldwork research by a team from the Croatian Radio's Editorship for Folk Music, a part of the Croatian Television's Department for Popular and Traditional Culture, as well as on the about 200 songs collected for the collection in the dozen of Gorski Kotar's villages.

Key words: Gorski Kotar / Croatian Radio / music from Gorski Kotar